Forord om et fund i en papirkurv

Som 15-årig var jeg bydreng hos den lokale boghandler. Det var desuden min opgave hver aften at tømme papirkurven på hans kontor. Der lå som regel kun rudekuverter i den, men en dag havde han uvist hvorfor kasseret et lille hæfte på 20 sider med et smukt illustreret omslag, hvorpå der stod "Martin A. Hansen: Herman Melville og Moby-Dick. Med Sven Havsteen-Mikkelsens træsnit."

Moby Dick var en tegneserie, jeg havde som Illustreret Klassiker, men forfatternavnet Herman Melville sagde mig ikke noget. Derimod kendte jeg godt Martin A. Hansen, for han var skolepensum. Sikkert af den grund fiskede jeg hæftet op af papirkurven og tog det med hjem.

Dér lå det ulæst i nogle år. Da jeg flyttede hjemmefra, fulgte det med, og en dag bladede jeg i det, og indholdet virkede langt mere spændende, end hvad vi i skolen havde tvangslæst af Martin A. Hansen. Han kunne tit virke klæg og leret, men i hæftet om *Moby Dick* var der både hav og udlængsel. Det var helt anderledes, end hvad jeg ellers forbandt med Martin A. Hansen. Bare hans beskrivelse af den første sætning i romanen:

"Kald mig Ismael!"

Der stod, at den sætning var en vidunderlig gave, som Himlen skænkede Herman Melville, og hæftet bjergtog mig. Det var en forførelse.

Jeg fandt siden ud af, at hæftet var et særtryk af Martin A. Hansens forord til Mogens Boisens oversættelse, og at det i februar 1955 var blevet sendt til alle landets boghandlere som reklame for *Moby Dick*. Hvis jeg ikke havde reddet det fra undergang, var eksemplaret i min hjemby endt i skraldespanden.

Alligevel gik der endnu en del år, inden jeg første gang fik læst Herman Melvilles roman. Og den gjorde ikke stort andet indtryk, end at jeg fik en ubændig trang til at spise hvalbøf. Den slags kunne købes hos fiskehandleren, for i praktisk henseende og trods Linnés naturlære regnedes hvalen dengang af mange for en fisk. Og med masser af løg, kartofler og sovs smagte hvalkødet også for de andre i familien omtrent som en engelsk bøf.

Derefter skænkede jeg ikke *Moby Dick* mange tanker, men en juleaften lå alle omkring mig i sengen med en hårdnakket influenza, så mutters alene holdt jeg juleaften. Et eller andet måtte jeg finde på som tidsfordriv, og jeg hentede *Moby Dick* ud af reolen. Nu virkede den som en besættelse a la Martin A. Hansens forord. Hele natten læste jeg. Aldrig havde jeg oplevet mage til bog.

Omkring klokken otte julemorgen var jeg færdig med *Moby Dick* og vaklede ind til reolen for at se, hvad denne Herman Melville ellers havde skrevet. I de litteraturhistorier, jeg havde, stod der ikke ret meget om ham, men nok til, at jeg den juledag besluttede at oversætte hans prosaværker. De udkom med et eller to års mellemrum og i 2014 som en samlet udgave med et par mindre supplementsbind i 2015 og 2020.

I de 65 år, der er gået siden den 15-åriges fund i en papirkurv, har Herman Melvilles romaner fulgt mig som en moderne bibel, først på afstand, men så tættere og tættere. Det eneste, der i den sammenhæng har ændret sig, er mit syn på Martin A. Hansens forord. Det viste sig at være ikke faktuelt pålideligt om Herman Melville og *Moby Dick*, men det er stadig skræmmende velskrevet.

Det forord i en papirkurv blev årsagen til det følgende om Herman Melville og hans romaner.

PS. Som tillæg er sidst i bogen oversat en lille ungdomsnovelle af Melville – eller er den virkelig skrevet af ham? Melville-forskerne er uenige, men hvem andre kan være ophavsmanden end den 20-årige Herman fra landsbyen Lansingburgh, i hvis ugeavis den gotiske gyser stod trykt?